

Dziecko-observator. Wpływ niewerbalnych komunikatów dorosłego na postawę dziecka wobec członka grupy własnej i obcej.

Anna Jurańska, Marcin Bukowski, Marta Białecką-Pikul
Instytut Psychologii, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Wprowadzenie

Odkrywanie źródeł i wyjaśnianie mechanizmów występowania uprzedzeń u dzieci w wieku przedszkolnym ma kluczowe znaczenie dla opracowania strategii przeciwdziałania uprzedzeniom i dyskryminacji. Wcześniejsze badania wykazały, że w procesie kształtowania się dziecięcych postaw istotne są niewerbalne komunikaty osób dorosłych (Skinner, Meltzoff, Olson, 2017). Ważne okazało się zwłaszcza obserwowanie niewerbalnych komunikatów wobec przedstawicieli „grup obcych” np. ciemnoskórych (Castelli, Dea, Nesdale, 2008) – dzieci naśladowały prezentowane niewerbalnie postawy uprzedzeniowe. Celem naszego badania była replikacja tego efektu przy uwzględnieniu wpływu preferencji grupy własnej.

Metoda

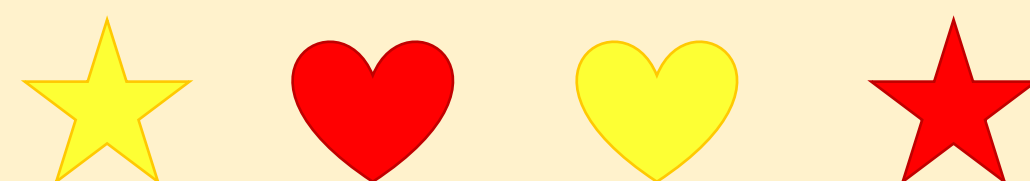
badane dzieci: 175 dzieci (100 chłopców i 75 dziewczynek) w wieku 5-6 lat

paradygmat grup minimalnych – przynależność dzieci **drużyny żółtych** i **drużyny czerwonych**

przekaz **pozytywny**

przekaz **negatywny**

zmienna	przykładowe pytania
ocena postawy bohaterów wobec siebie	Czy Adam z Drużyny Czerwonych lubi Michała z Drużyny Żółtych? zadecydowanie, ile spośród 15 cukierków jeden z bohaterów podarowałby drugiemu
naśladowanie postawy dorosłego	Czy chciałbyś bawić się z Michałem z Drużyny Żółtych?
jawna preferencja grupy własnej	Jak bardzo według ciebie Adam z Drużyny Czerwonych jest miłą osobą?
niejawna preferencja grupy własnej	wyбір naklejki spośród 4

* Dzieci odpowiadały na czterostopniowej skali (wcale, mało, trochę, bardzo)

prezentowane filmy:

sfilmowana rozmowa przedstawiciela **nadawcy przekazu** i **odbiorcy przekazu**
neutralny przekaz werbalny

manipulacja przekazem niewerbalnym:

negatywny przekaz niewerbalny

pozytywny przekaz niewerbalny

Wyniki

• postawa nadawcy wobec odbiorcy przekazu w ocenie dzieci:

grupy z przekazem pozytywnym $M = 3,43$; $SD = 0,7$
grupy z przekazem negatywnym $M = 2,83$; $SD = 1,02$ } $F(1,169) = 20,70$; $p < 0,001$

• predykcja zachowania nadawcy wobec odbiorcy (liczba cukierków)

grupy z przekazem pozytywnym $M = 6,24$; $SD = 2,12$
grupy z przekazem negatywnym $M = 5,46$; $SD = 2,65$ } $F(1,169) = 4,486$; $p = 0,036$

• postawa nadawcy wobec innego reprezentanta grupy odbiorcy przekazu w ocenie dzieci:

grupy z przekazem pozytywnym $M = 3,25$; $SD = 0,86$
grupy z przekazem negatywnym $M = 2,88$; $SD = 0,90$ } $F(1,169) = 8,02$; $p = 0,005$

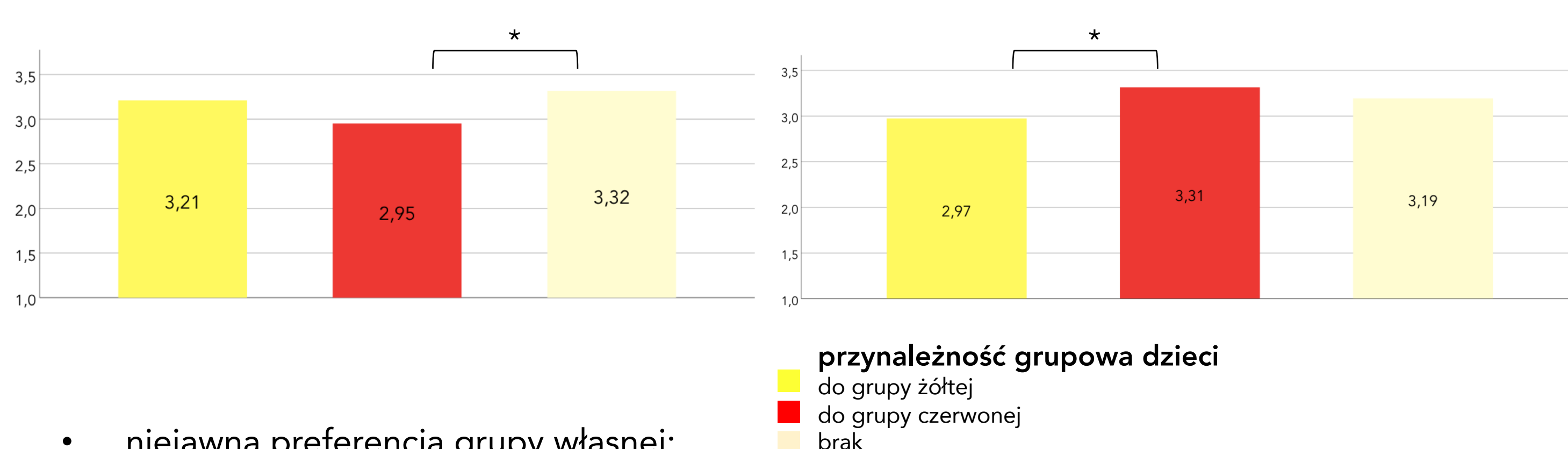
• naśladowanie postawy prezentowanej przez nadawcę przekazu niewerbalnego:

w grupach z przekazem pozytywnym postawa dzieci wobec **nadawcy** przekazu była istotnie bardziej pozytywna niż w grupach z przekazem negatywnym. Nie stwierdzono istotnych różnic międzygrupowych dla zmiennych: postawa dziecka wobec **odbiorcy** przekazu oraz postawa dziecka wobec innego reprezentanta grupy **odbiorcy** przekazu

• jawna preferencja grupy własnej:

postawa wobec **odbiorcy** przekazu

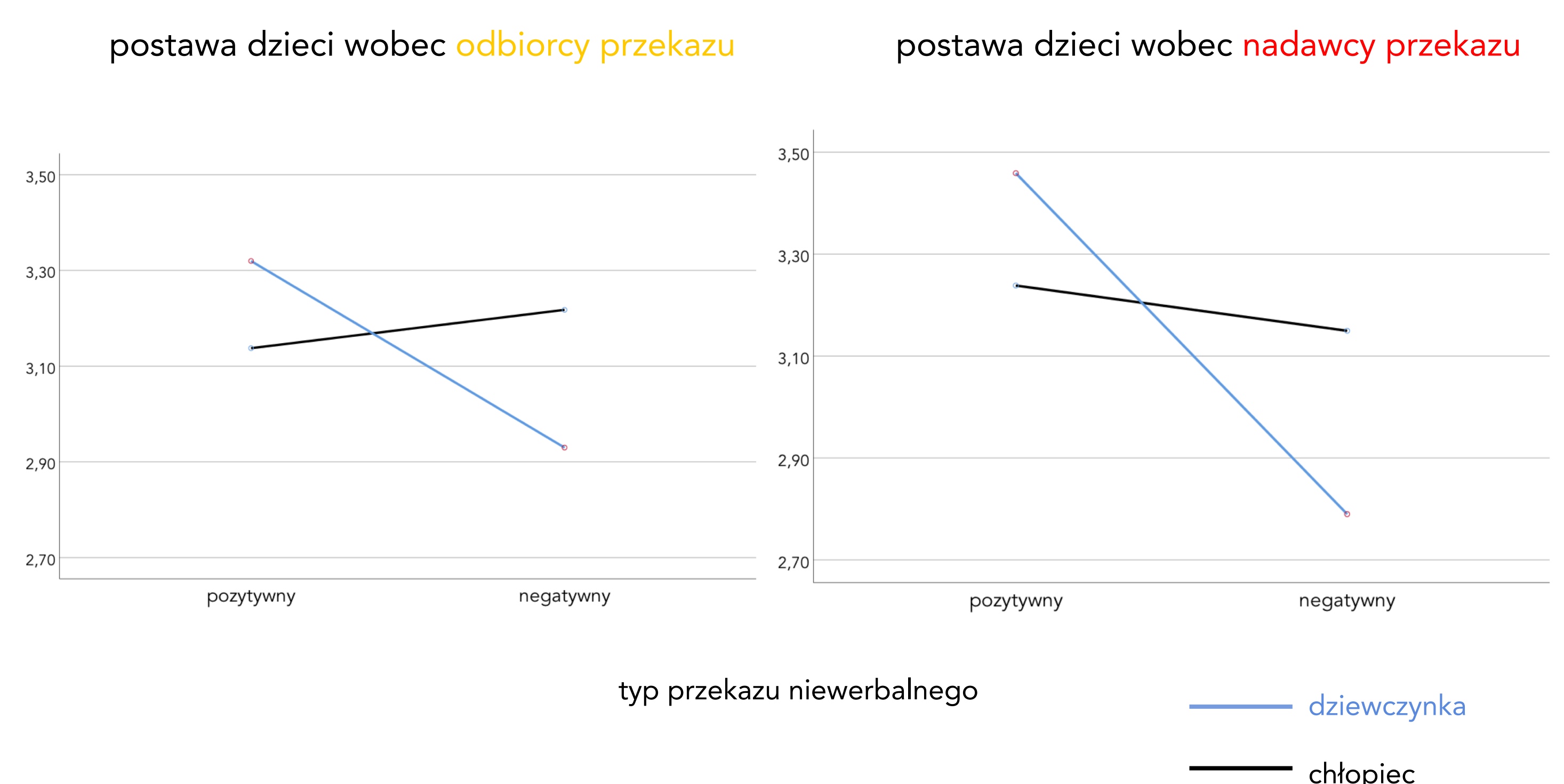
postawa wobec **nadawcy** przekazu

• niejawna preferencja grupy własnej:

nie wykazano istotnego związku pomiędzy przynależnością dzieci do grup a kolorem wybieranej naklejki

• eksploracyjna analiza roli płci badanych dzieci:

Dyskusja wyników

- dzieci trafnie odczytywały postawę nadawcy przekazu wobec jego odbiorcy wiążąc ją z przynależnością grupową bohaterów
- dziewczynki (ale nie chłopcy) z grup z pozytywnym przekazem niewerbalnym wytworzyły bardziej pozytywne postawy zarówno wobec **odbiorcy**, jak i **nadawcy** przekazu.
- wykazaliśmy jawną preferencję grupy własnej u dzieci z grupy **nadawcy**.
- nie wykazaliśmy generalizacji postawy – wskazuje to na różnicę między procesem kategoryzacji na podstawie cechy istotnych społecznie i na podstawie cech dotyczących grup sztucznie stworzonych

Konkluzja

Przedstawione wyniki pokazują istotność niewerbalnego przekazu osób dorosłych dla kształtowania się dziecięcych postaw społecznych. Wnioski te są kluczowe dla edukacji antydyskryminacyjnej. Pokazują, iż w celu przeciwdziałania powstawaniu uprzedzeń np. w przedszkolach nie wystarczy zadbać o treść werbalnych przekazów kierowanych do dzieci. **Należy zatroszczyć się również o spójność przekazu słownego ze wszystkimi innymi aspektami zachowania.**